Nummer 45 Donderdag 9 November 1933 33ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER KONINKLIJKE VEREENIGING „OOST EN WEST"

Het lidmaatschap der Vereeniging bedraagt *f* 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad. (Voor de overzeesche gewesten en het buitenland f 6.— per jaar).

Zij, die na 1 October 1933 als lid tot de Vereeniging toetreden, ontvangen gratis het Koloniaal Weekblad over het laatste kwartaal van dit jaar.

Op ieder weldenkend Staatsburger rust de verplichting het zijne bij te dragen tot versterking van den band tusschen de gebiedsdeelen van het Rijk der Nederlanden. De Koninklijke Vereeniging „Oost en West" biedt daartoe de gelegenheid; sluit U daarom bij die Vereeniging aan of, reeds lid zijnde, wekt anderen op Uw goede voorbeeld te volgen. Aan ieder lid, dat vóór 1 Januari 1934 slechts één nieuw lid aanbrengt, wordt als premie een exemplaar van het prachtige Gedenkboek aan de Internationale Koloniale Tentoonstelling te Parijs 1931, gratis aangeboden.

Het Algemeen Secretariaat der Vereeniging is gevestigd te 's Gravenhage, Smidswater 10 nabij het Korte Voorhout; daaraan is verbonden een Leeskamer, toegankelijk voor de leden der Vereeniging.

Hoofdbestuursvergadering

op Zaterdag 25 November e. k., ten 2 uur in het gebouw der Vereeniging, Smidswater 10, Den Haag.

Punten van behandeling:

1. Opening;
2. Notulen (zie K. W. 18 Mei '33, No. 20);
3. Nota van het Dagel. Bestuur nopens de begrooting, met een ontwerp-begrooting voor 1934;
4. Kolon. Weekblad;
5. Algemeene besprekingen;
6. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

De Westindische Tentoonstelling.

Brengt „De West" naar Nederland.

Het is met gevoelens van groote dankbaarheid en erkentelijkheid aan de Tentoonstellingscommissie uit de Haagsche Natuurhistorische Vereeniging „Hydra" gevormd, dat wij deze regelen schrijven. De Westindische tentoonstelling welke zij van 28 October tot en met 1 dezer in de H. B. S. in de 3de Van-den-Boschstraat heeft gehouden, is een groot succes geweest. Zij was een daad van durf en doorzettingsvermogen. In 4½ dag hebben meer dan 1000 personen haar bezocht en de velen die hun stappen naar het Bezuidenhout hebben gericht om de schitterende verzameling van de West te bezichtigen, zijn zeker niet teleurgesteld geweest. In een keurig geschriftje bij deze gelegenheid uitgegeven, schreef oud-gouverneur Staal een voorwoord van dankbare waardeering voor wat de jongeren zouden geven. De tentoonstellingscommisie bestond uit de eerevoorzitter van „Hydra", dr. Joh. H. van Burkom, Mieke Groeneveld, W. C. Kentie, F. Poot Jr. en L. Koch, die met een kort woord het geschriftje opende. Wat wij op deze tentoonstelling hebben gezien overtrof onze stoutste verwachtingen. Het was inderdaad een der schoonste tentoonstellingen welke wij hebben gekend, ja, eenig in haar soort. Vanzelf was het meeste aan Suriname gewijd, doch Curaçao was niet vergeten. Ook oud-Gouverneur Staal die de tentoonstelling opende, noemde haar de beste welke hij had gezien.

Als inzenders zagen wij genoemd het departement van koloniën met kaarten en teekeningen, de K. N. S. Mij. met kaarten en platte gronden van schepen, het Hoofdbestuur der P. T. T. te 's-Gravenhage met gegevens over de Rijksradiodienst, de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer met platen van de school en producten, de firma De Bussy met boeken, Fred. Oudschans Dentz, met boeken, boschnegervoorwerpen, kranten en diversen, het Zendingsgenootschap der Ev. Broedergemeente te Zeist met een negerhut, het Botanisch Museum en Herbarium der Rijks-universiteit te Utrecht met lianen en Podostemonaceae, de N.V. West-Indische Houthandel te Amsterdam met Surinaamsche houtsoorten, het Museum van Onderwijs in Den Haag met wat gebruikt wordt bij een les over Suriname, het Geologisch Mineraal Museum van de Technische Hoogeschool te Delft met mineralen, de heer P. J. J. Henruques met een inzending over Curaçao. Dr. van der Sleen zond een fraaie verzameling koralen, schelpen, foto's en diversen, de heer P. Hummelinck te Utrecht cactus-literatuur en lectuur over natuurwetenschappelijk onderzoek der Benedenwindsche eilanden, Boeatan van Oost en West stond tal van bezienswaardigheden af evenals dr. A. A. Rutgers, C. L. Tomson, prof. dr. J. A. Grutterink en mej. J. de Jong. Daarenboven waren er nog gebruiksvoorwerpen, foto's en lijfsieraden van een 20-tal belangstellenden.

OPENING DER WESTINDISCHE TENTOONSTELLING OP ZATERDAG 28 OCT. 1933.

Zittend op den grond van l. naar r.: de dames Heyligers, Nedig, Ethen, Coutinho en M. en E. van Burkom.
Zittend op de eerste rij van l. naar r.: dr. Joh. van Burkom, mej. Bordewijk, oud-gouverneur dr. A. A. Rutgers, mevrouw Staal, oud-gouverneur G. J. Staal, mevrouw Van Burkom en mevrouw Rutgers.
Verder komen op de foto nog voor: de leden van de Tentoonstellingscommissie: Miek Groeneveld, W. C. Kentie, F. Poot Jr. en L. Koch en de heer en mevrouw en mej. Oudschans Dentz, de heer en mevrouw Feltzer, de heer en mevrouw Jacobs, dr. Kruizinga, drs. Wagenaar Hummelinck, en de heeren Mühlenfeld, Brandon, baron van Höevell, Tomson, Verbeek Wolthuys e. a.

De Gemeente-Plantsoenen in Den Haag zorgden voor planten en de zaalversiering. Zoo werd dan door veler medewerking veel goeds bereikt. In de Gids lezen we kleine opstellen over tal van onderwerpen op de tentoonstelling betrekking hebbend.

Drs. J. Einaar en de heer C. L. Tomson hebben verschillende malen een causerie gehouden, de eerste over Surinaamsche volkstypen, de tweede over: Wat Suriname voor Nederland en Nederland voor Suriname beteekent. Beide voordrachten werden met lichtbeelden verduidelijkt. Wij willen eindigen met hetgeen wij in de N. Rott. Courant van 31 October ochtendblad C lazen, luidende:

Wanneer wij na de beschrijving in het Zondagnummer van de Westindische tentoonstelling te 's-Gravenhage in de H. B. S. in de 3de Van-den-Boschstraat daar nog even op terugkomen, dan is dat, omdat deze tentoonstelling eenig in haar soort mág worden genoemd. Op verschillende Indische tentoonstellingen is steeds een plaatsje voor de West ingeruimd geweest, bescheiden, onvolledig, soms gebrekkig. Maar dat de Haagsche Natuurhistorische vereeniging „Hydra" in staat is geweest een dergelijke schitterende verzameling bijeen te brengen op Onze West betrekking hebbende, is een gebeurtenis, welke onze algeheele bewondering afdwingt. Ongetwijfeld gaf dr. Van Burkom met zijn bekend enthousiasme, leiding en steun, maar het waren de leden, leerlingen van de H. B. S., die iets tot stand hebben gebracht, waarvan wij ons in ons land geen voorbeeld kunnen herinneren. Niet alleen Suriname en Curaçao kunnen daar dankbaar en trots op zijn, maar deze tentoonstelling zal een voorbeeld zijn voor anderen in ons land. Jammer, dat zij slechts 4 dagen zal worden gehouden en het vele schoone weer naar alle richtingen zal worden verspreid. Hoe goed zou het zijn wanneer in andere wijken van 's-Gravenhage een dergelijke tentoonstelling kon worden voorbereid, zoodat daar onder leerlingen der H.B.S. en en Lycea dezelfde liefde en belangstelling kon worden gewekt voor de West als in het Bezuidenhout en ook ouderen daarvan zouden kunnen genieten. De kennis van de West op deze wijze verkregen zal blijvend zijn en het onderwijs in niet geringe mate te hulp komen. Ook het leeszaaltje aan de tentoonstellingszaal grenzende, biedt zooveel aan, dat tot verrijking van de kennis van de West noodig is. Naast de vele platen is er een groote verzameling boekwerken op aardrijkskundig-, historisch-, onderwijs-, land- en volkenkundig gebied bijeen, waarvan de boekerij van den heer Oudschans Dentz het leeuwendeel heeft geleverd. Deze stalde onder een vitrine ook de eerste krant van Suriname van 1 Aug. 1774, de Gazette de Surinam, de Surinaamsche Nieuwsvertelder, enz. en een manuscript van gouverneur Nepveu van 1779 ten toon. Men ziet er voorts exemplaren van de meeste bladen van Suriname en Curaçao.

De H. B. S. in de Van-den-Boschstraat en „Hydra" zijn nu met één slag door deze Westindische tentoonstelling naar voren gebracht door een richting, welke zij aan de bekendmaking van de West gegeven heeft. Zulks kan niet genoeg worden gewaardeerd. Het onderwijs zal er de vruchten van plukken. Men kan niet meer van de „vergeten West" spreken."

O. D.

De Industrialisatie van Ned.-Indië.

Voordracht op 31 October 1933 in het Concertgebouw „De Vereeniging" te Nijmegen, door den heer Ir. L. J. M. Feber, voor de Afdeeling van „Oost en West" aldaar.

Deze voordracht verdient door haar gewichtigen inhoud en haar welsprekende argumenteering meer verslagruimte dan het K. W. vermoedelijk kan afstaan voor een bijeenkomst van een der vele afdeelingen van Oost en West. Zij verdient stellig ook een meer deskundig verslag dan ondergeteekende kan leveren. Een uitvoerige en deskundige behandeling van dit onderwerp in een ander gedeelte van het K. W. ware daarom te overwegen.

Na een krachtig woord van propaganda voor Oost en West, vooral gericht tot de vele aanwezige geïntroduceerde niet-leden, door onzen afdeelingsvoorzitter, begon de heer Feber zijne rede.

De industrialisatie van N. I., d. w. z. hoofdzakelijk van het zeldzaam dichtbevolkte Java, is een probleem, dat reeds ongeveer 20 jaar geleden door de Regeering, door tusschenkomst van een commissie, onder de oogen werd gezien. Sedert werd het een onderdeel van een wereldprobleem, veroorzaakt door de afbrokkeling, onder Japan's leiding, van het Aziatisch afzetgebied voor Westersche industrie, annex het steeds meer aan de markt komen van deelen van Azië met producten van eigen industrie.

Indien de bevolking van N. I. niet tijdig wordt ingeschakeld in dit reeds niet meer zoo nieuwe proces — en indien zij niet ook zich zelf inschakelt — verwacht spreker, dat N. I. binnen afzienbaren tijd als het ware platteland en afzetgebied wordt voor aangrenzende Oost-Aziatische industriecentra; evenals tot voor kort geheel Azië werd beschouwd als platteland en afzetgebied voor de industrie van West-Europa.

Spreker acht de bevolking van N. I. — w. b. de naaste toekomst die van Java en de Maleiers — niet door raseigenschappen en klimaatsinvloeden ongeschikt voor inschakeling in bedoeld proces van moderne industrialisatie. De bijzondere geschiktheid voor moderne industrialisatie van het Westen in het verleden en het heden is vermoedelijk een gevolg van een historische ontwikkeling, die reeds 2500 jaar geleden in Griekenland begon met de ontwikkeling van het redeneerend vermogen, het doelbewust voortschrijden van syllogisme tot syllogisme. Dit vermogen werd op den duur en steeds meer toegepast ook op natuurwetenschappelijk gebied en bracht zoo steeds meer geschiktheid voor techniek in de volken van het Westen, die de beschaving der Grieken hadden overgenomen of ondergaan. Die volken van het Westen hebben bovendien als eeuwenoud erfdeel het administratief en juridisch vermogen der Romeinen en het vermogen om te bukken voor liefde en rechtvaardigheid van het Christendom.

Spreker meent, dat een dergelijke ontwikkeling van doelbewust redeneerend vermogen tot technisch, administratief en juridisch vermogen ook in N. I. mogelijk moet zijn, misschien onder de overigens zoo passieve bevolking van Java en onder de Maleiers reeds is begonnen. Een begin voor een langzame en geleidelijke ontwikkeling zij het doel voor de allernaaste toekomst. Men trachte niet de verdere toekomst in programma's e. d. vast te leggen. Men streve niet naar spoedige invoering van allerlei vormen van Westersche moderne zware grootindustrie onder inheemsche leiding. Men beperke het gevaar, dat, bij *uitsluitend* inheemsche leiding van zelfs kleine bedrijven, vreemde Oosterlingen door het geven van voorschotten, als anderszins, met de winsten gaan strijken, en arbeiders het slachtoffer worden van slechte arbeidsvoorwaarden, die zelfs in het Westen de vloek zijn geweest van de industrie in de vorige eeuw. Men zoeke het in den beginne ook niet in industrialisatie voor de wereldmarkt, zij het ook onder Westersche leiding, want de ups and downs der wereldmarkt zijn gevaarlijk voor een dan nog weerloos industrie-volk.

Spreker acht als begin van industrialisatie het meest geschikt een coöperatieve vorm onder indirecte leiding der overheid en ter voorziening in eigen behoefteen van N. I. De keuze van de behoeften die daarvoor het eerst in aanmerking komen, zal met groote omzichtigheid moeten geschieden, ook en vooral ten aanzien van de mentaliteit en smaak van den Inheemschen werknemer en den consument. De ervaring met Inh. werkkrachten in reeds bestaande bedrijven, zooals de vele constructiewerkplaatsen op Java en Sumatra, kan daarbij dienstig zijn. Het nadeel van bedoelde coöperatieve industrialisatie voor de afzet van de Nederl. industrie naar N. I. zal niet groot zijn, daar zij toch zou worden verdrongen door de producten van Japansche en andere Aziatische industrie. Wat betreft de vele behoeften, waarin de coöp. industrialisatie niet, althans voorloopig niet, zal kunnen voorzien, kan de Nederl. industrie misschien de concurrentie van Japan, enz. het hoofd bieden door het overbrengen van bedrijven naar N. I. met haar zeer goedkoope werkkrachten, temeer daar er aanwijzingen zijn, dat in Japan de loonen en andere productiekosten stijgende zijn.

Het groote voordeel van beide vormen van industrialisatie van N. I. zal zijn toeneming van arbeidsgelegenheid en arbeidsloonen en dus van koopkracht in de inheemsche sfeer. Die vermeerderde koopkracht zal ook vraag of meer vraag doen ontstaan naar allerlei goederen, die in Nederland zelf worden voortgebracht.

Spreker acht voor beide vormen van industrialisatie het van overwegend belang, dat onder alle omstandigheden op goedkoope wijze over de noodige grondstoffen kan worden beschikt, bij voorkeur door ze uit N.-I. zelf te kunnen betrekken. Bij de keuze van de soorten industrie houde men daarmede vooral rekening.

Na de pauze werden tal van vragen aan spreker gesteld, waarvan de beantwoording voor een klein gedeelte in het bovenstaande is verwerkt.

De afdeelingsvoorzitter knoopte aan zijn woorden van groote waardeering voor de gehouden voordracht nog vast een verwijzing naar ons K. W. voor wat betreft eenige gegevens in zake nieuwe in N.-I. geteelde grondstoffen voor industrieële doeleinden.

Van de ruim 90 toehoorders kwamen tijdens en na afloop van de voordracht veel uitingen van groote belangstelling voor het onderwerp en voor de wijze, waarop het werd behandeld.

Namens het afdeelings-secretariaat,

C. C.

Onderschrift van de Redactie:

Ter wille van het groote belang voor Ned.-Indië, verbonden aan het in de voordracht van den heer Ir. Feber behandelde probleem, is ditmaal — bij wijze van uitzondering echter — dit uitvoerige, met groote zorg samengestelde, verslag van eene voordracht, gehouden voor een der afdeelingen van onze Vereeniging, onverkort opgenomen en daaraan eene bijzondere plaats verleend. Gaarne zal het denkbeeld overwogen worden om de Industrialisatie van Ned.-Indië in de toekomst in ons orgaan op deskundige wijze te doen behandelen.

Het huis in de hitte.

II. *)

Zooals wij reeds de vorige maal hebben doen uitkomen, steekt „het Huis in de Hitte" gunstig af bij „Ballingen", dat zes jaar geleden het licht zag. Hier geen spoor van ziekelijke ethiek, van wanhoop en teleurstelling. In dit nieuwe boek van Annie Salomons komen gevoelens van trotsch en vreugde tot uiting over het feit, dat Nederland in de Aziatische wateren groote gewesten bezit, voorbeeldig bestuurd, met offervaardigheid en toewijding tot ontwikkeling gebracht. Er ligt een mildheid in dit boek, die de scherpste beoordeelaar van „Ballingen" verteederen moet, een mildheid die ook de harde kanten, de moeilijke uren van het Indische leven verzacht. Daarom zijn wij dankbaar voor dit nieuwe Indische boek van Annie Salomons. Wij hebben het van het begin tot het eind met genoegen en voldoening gelezen. Misschien kan de titel Indië-kenners afschrikken. Het is mogelijk, dat deze titel: „Het Huis in de Hitte" een oogenblik de gedachte doet opkomen: o, daar is weer zoo'n boek van iemand, die het in Indië zoo ontzettend warm heeft gevonden en die nu een heeleboel kwaads heeft te vertellen, omdat de hitte voor hem een beletsel is geweest zich geestelijk te ontplooien, — dat wordt immers door kwaadsprekers van Indië vaak beweerd! — en volop te genieten van alles wat het cultureele leven zijn schoone beteekenis geeft. „Het Huis in de Hitte" suggereert een oogenblik een kleine afgesloten wereld, waarin wij het benauwd en vervelend hebben.

Maar deze suggestie, — zoo zij zich mocht voordoen — is misleidend; men late zich door dezen titel dus niet afschrikken.

Het zou zonde en jammer zijn, wanneer men dit Indische boek van Annie Salomons ongelezen zou laten. Men moet vooral niet denken, dat dit boek den Indië-kenner niets nieuws kan brengen. Het brengt in de eerste plaats nieuwe emoties. Het kan zijn, dat men al twintig jaar en langer in zoo'n „Huis in de Hitte" heeft gewoond en dan nog zal Annie Salomons u Indische tafereelen schetsen, zóó levendig en kleurrijk als men ze met eigen oogen nog nooit heeft gezien. Daar is, bijvoorbeeld, het tafereeltje van den slangenbezweerder, van den Britsch-Indiër met een fluit, die een python als een glibberige boa sierlijk om den hals uitlegt. Wij hebben hem allen in Indië wel eens aan het werk gezien en toch boeit het gevalletje ons nog, door de wijze waarop Annie Salomons ervan vertelt. Het is niet meer dan een impressie, een „Langs-de-Straat"-je, maar toch altijd nog meer literair dan journalistiek behandeld.

Dit boek bevat een gansche reeks van dergelijke instantanétjes. Het geeft het Indische leven in vele schakeeringen weer. Dat wil dan zeggen, het Delische leven, want de ondertitel van het boek luidt ook zeer nadrukkelijk: „Drie jaar Deli".

Het begint met indrukken van de nieuw aangekomen huisvrouw, die in haar nieuwe „Huis in de Hitte" met een waschbaas, een djongos, een kokki en een baboe te doen krijgt en deze bijeen gebracht ziet in verhoudingen, die haar tot op dat oogenblik volkomen vreemd geweest zijn. Waar moet een mensch dan blijven met zijn sociale gevoel, dat in het Westen werd ontwikkeld? De nieuw aangekomene begint al spoedig, — ietwat onwillig overigens, — te beseffen, dat in zijn nieuwe omgeving voor zijn ethische principes, — die op zichzelf natuurlijk heel voortreffelijk zijn —, de bruikbare objecten ontbreken en dat hij voorloopig van de inbeelding moet afzien, dat hij op de wereld zou zijn gezet om aan alle wantoestanden, die hij opmerkt, onmiddellijk te gaan redderen. Want dat is voor een eigenwijs, Hollandsch hart, dat zweert bij zijn beproefde „goede inzichten en bedoelingen" een heel moeilijk te leeren les....

In dit boek heeft Annie Salomons zich op werkelijk voorbeeldige wijze weten los te maken van het egocentrische, dat in de levensbeschouwing, die wij ons in het moederland eigen hebben gemaakt, zoo gemakkelijk overheerscht. Zij begint de typisch koloniale verhoudingen met een onbevooroordeeld oog te zien, maar natuurlijk spreekt het gevoel bij haar een woordje mee en dat is maar gelukkig ook. Wij zouden het trouwens niet anders hebben verwacht bij een schrijfster, die in veel van haar vroeger werk een gevoelig hart heeft getoond.

De typische lijnen, die de Delische samenleving karakteriseeren, heeft zij snel en scherp in het oog gevat.

Er zijn twee elementen, die in deze Europeesche samenleving ontbreken en door dit gemis krijgt deze iets schrils en hards; het zijn de opgroeiende kinderen en de oude menschen: de droom en de herinnering. Het leven is er voor de kordaten, die flink uit de voeten kunnen, voor mannelijke kracht en durf, voor doorzettingsvermogen en snelle besluiten. Maar men mist er de ongerepte oogen vol verwachting en belofte, wij missen de knoppen, die morgen zullen opengaan, de illusie vóór de daad. En wij missen misschien nog deerlijker den verstilden levenslust, het wijs en bezonnen terzijde zijn getreden en het toezien met een glimlach op het jachten en het strijden der anderen.

Wie in deze samenleving den toon aangeven, dat zijn immers de forschen, die zich niet onder den voet laten loopen, de sterken, die overal aarden kunnen, we zijn in deze samenleving allemaal „in de kracht van ons leven"!

Wanneer Annie Salomons zóó de Delische samenleving karakteriseert — hier mogen wij gerust in breeder zin van de Indische samenleving spreken —, dan toont zij zich een scherp waarneemster, aan wier oordeel gezag mag worden toegekend. Leest u maar eens even deze „waarneming" van haar, die niet direct vriendelijk is, maar ongetwijfeld raak en overeenkomstig de feiten. Hier spreekt een fijn-voelende vrouw zich uit over vrouwen in Indië, over een bepaald sóórt vrouwen in Indië. De mannen-boven-de-maat, — zegt zij —, die snel naar de hoogste betrekkingen stegen, voerden veelal vrouwen met zich mee, die, naarmate zij minder geschikt waren voor de plaats, die zij innemen moesten, er méér op waren gesteld en er zich te breeder-uit in nestelden. Wie in Indië de harde, grove leege gezichten ziet, die uit groote, statige auto's neerkijken, voelt plotseling de waarde van het zorgend ploeteren der Hollandsche huisvrouwtjes met hun zachte, moeë oogen en hun warme hart, waar altijd méér van wordt gevraagd en dat daardoor altijd meer te geven heeft.

Maar intusschen de vele verharde en verbrute gezichten, tusschen de vele verminkte en verdorde harten, staan de enkelen, sterk stralend, mannen en vrouwen, die niet zijn afgezakt; die hun verlangen levend hebben gehouden en toch hun moed niet door heimwee hebben laten verteren; zij die den strijd om niet te verindischen tot in het kleinste detail hebben uitgestreden en zullen blijven strijden, tot ze hun voet aan boord zetten, om voor goed naar huis te gaan.

Die helden van iedere minuut, op elken gewonen nuchteren dag, kunnen wij niet genoeg waardeeren. Van ganscher harte, vallen wij Annie Salomons bij in haar scherpe oordeel en in haar milde appreciatie.

Bijna in iedere impressie, welke op zichzelf staat, valt de schrijfster terug in een vergelijking met het Hollandsche leven en daarbij komt zij vaak tot verrassende en waardevolle conclusies. En daar tusschendoor geeft zij stemmingsbeelden, teer en gevoelig. Zoo heeft zij iets voortreffelijks in dit opzicht bereikt in een beschrijving van de eerste uren van een nieuwen dag, van dat klare blije en zuivere begin, dat je telkens weer in Indië met veel, dat luid en banaal en onwennig is, verzoent. Ook bepaalde karakter-zwakheden van den inlander heeft zij scherp waargenomen, van welke waarneming zij een alleraardigst staal geeft in haar beschrijving van bedienden-ellende, die tot besluit

het wegzenden van den huisjongen heeft. Belangwekkend vooral voor wie de streek kent, zijn haar impressies uit de Gajolanden, waar zij een dokter heeft vergezeld op ziekenbezoek onder de dorpsbevolking.

Ook dan weer worden wij getroffen door Annie Salomon's eerlijke bewondering voor hetgeen door Hollanders diep in de binnenlanden wordt gedaan voor het welzijn van de bevolking en voor de ontwikkeling van het land.

Neen, nu zijn die Hollanders niet langer „Ballingen"; in „Het Huis in de Hitte" heeft zij leeren waardeeren wat goed en mooi in Indië is. Zij vertelt in dit boek nog veel en op dezelfde onderhoudende wijze van haar dagelijksche leven, van tochten door het Delische land, van een bezoek aan een Chineesche opiumkit. En weer komt ook dáár de vergelijking met Holland, die, zooals wij reeds zeiden, herhaaldelijk het slot van deze verzamelde impressies vormt.

Eén man in de opiumkit, — vertelt zij —, lag er met opgetrokken knieën; zijn oogen waren geopend, maar hij had een gebroken blik, alsof hij reeds gestorven was. O zeker, deze roes was veel minder walgelijk, dan de luidruchtige, vloekende en zwaaiende dronkenschap van een Rotterdamschen kaaiwerker. Maar toch: hoeveel nader zijn zijn brute grofheid en zijn godslasterlijke taal verwant aan onze correcte beschaving, dan deze zwijgende zwijmel, deze vlucht tot halfweg den dood....

Dit telkens weer opnieuw de aandacht van den lezer overbrengen op de oude, vertrouwde beelden van het moederland, doet van dit boek een aparte bekoring uitgaan. Zonder zwaarwichtig te worden, bereikt zij er mede, dat zij in de Indische dingen hun typisch wezen openbaart, zooals dit het sterkst spreekt tot de verbeelding van den over het algemeen niet tot filosofeeren geneigden westerling. „De ziel van het Oosten", brengt zij niet op het tapijt, zij geeft geen diepzinnige beschouwingen over het mysterie en over den wonderbaarlijken groei van het Oosten, al die wijde, ontastbare onderwerpen, waarbij de grond ons onder de voeten dreigt te ontzinken....

De schrijfster verbaast zich over vele dingen in het Indische leven. Zij komt er rond voor uit. Maar dit is toch niet de naieve verbazing van een grootestadskind, dat voor het eerst buiten in de vrije natuur komt. Ik, die geleefd heb bij boeken, schouwburgen en concerten, voor wie het leven uit een serie artistieke gebeurtenissen had bestaan, — ik zat, — vertelt zij ergens —, op een ruwe houten kist, diep in de wildernis, en ik voelde me wonderlijk gelukkig. Wij vragen ons af, of Annie Salomons zelf wel goed heeft beseft, hoe groot de genade was, hoe diepreikend in den innerlijken mensch deze gelukzaligheid moet zijn geweest, waarvan zij met deze enkele woorden getuigt. Want gebenedijd is ieder uur in Indië, waarin wij de macht van het schoone ondergaan en waarin wij, bewust of onbewust, de overbelaste wijsheid van het Westen een oogenblik prijs geven.

Zie, voor wie zich zóó kan openstellen, blijft Indië toch altijd een gezegend land. Wij weten wel, dat het moeilijk is, maar daarom zijn wij dankbaar voor dit nieuwe boek, dat moedeloozen weer vertrouwen schenken kan en dat den tragen weemoed van een stâag verlangen veranderen kan in vreugde, die men beleeft van de vele kleine verrassingen, die als wonderen openbloeien in het schijnbaar-monotone van den vlakken tropendag.

---

*) Het eerste gedeelte van dit artikel verscheen in het „Kol. Weekbl." van 2 Nov. j.l.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Het pacifisme.

Dr. H. Jansen sprak te Batavia in een bijeenkomst van *de Ned. Indische Ver. voor Volkenbond en Vrede*, over „De Zaak van den Volkenbond" *(De Loc.* 2/10, blz. 5). De gedachte, dat alles wat in Genève werd opgebouwd, nog eens weer ongedaan gemaakt zal worden, behoeft *z. i.* niet als onmogelijk op zij gezet te worden. Veel minder dan vroeger gelden gedachten en ideeën, veel meer wordt er geluisterd naar den roep van het leven zelf. Bij dit levensgevoel past *een sterk nationaliteitsbesef*. Het is een zegen wanneer een volk zijn saamhoorigheidsbesef terug vindt; wij waren bezig *de volkseenheid* te verliezen. Tegenwoordig zien we in, dat *de samenstellende leden van de menschheid* niet zijn gelijke individuen, maar *ongelijke volken en rassen*. Toch zien we, dat nationalisme en internationalisme dikwijls botsen. Een oorlog is iets vreeselijks, maar erger is in een *Jan-Saliegeest* ten onder te gaan. Tegen het utopistisch pacifisme bestaan bezwaren, maar „Volkenbond en Vrede" is niet utopistisch en gaat er niet van uit, dat een wereld zonder oorlog inderdaad mogelijk is; oorlog is echter in vele gevallen te voorkomen. *Extreem-nationalisme* is voor den wereldvrede een gevaar. *Het gevaar* is niet te zien in de leiders — die, tot verantwoordelijkheid geroepen, spoedig de noodzakelijkheid van internationale samenwerking zien — maar in de stemming, die wordt gekweekt, de instincten, die worden wakker geroepen, *het geloof in den oorlog*, dat allerwegen weer wassende is. De wereld is bezig weer naar den oorlog af te glijden. Daartegen moet *door geloof in de mogelijkheid van internationale samenwerking* een dam opgeworpen worden!

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Nederland, China en Indië" (30/9).

Wat de Madoera-manoeuvres bewijzen.

Wat de verdediging van Soerabaja aangaat, ziet het *Soer. Hbl.* (27/9, 2de bl. *J. G. B.)* drie phasen. Manoeuvres in 1919 benoorden en beoosten Grissee, in 1932 in het Pasoeroean-Bangilsche en thans op Madoera wijzen op de brandpunten der belangstelling van onzen Staf. Boven groote manoeuvres in terreinen van vermoedelijke actie, prefereert de heer *J. G. B.* stafreizen, welke zoo geheim mogelijk gehouden dienen te worden. Het feit, dat onze legerstaf verplicht is zijn aandacht te wijden aan drie ver van elkaar gescheiden landingsmogelijkheden, bewijst *z. i.* dat uit een tactisch oogpunt *Soerabaja* geen goede marinebasis is; *het landfront* dient, wat geschiktheid aangaat, pasklaar te zijn voor de grootte der troepenmacht, welke men voor de verdediging kan afzonderen. Aan dien eisch voldeed b.v. Port-Arthur in den Russisch-Japanschen oorlog. Door het feit, dat wij een klein leger hebben, is de keuze eener basis niet gemakkelijk, beschouwd uit het oogpunt der verdediging van de landzijde; er zijn in West-Java baaien, welke zich daartoe leenen, al hebben deze dan ook andere nadeelen. Men verdedigt een huis aan de voordeur; een marinebasis in Indië behoort derhalve niet op Java. In den oorlog moet het streven steeds wezen zoolang mogelijk „hamer" te zijn; wanneer men van huis uit zich de rol van het „aanbeeld" toebedeelt, maakt men het een tegenstander te gemakkelijk. Maar dan krijgt men weer het geval, waarvoor een Nederlander terugschrikt, dat wij reeds lang hadden moeten komen tot een entente met Engeland, om in samenwerking de Z. barrière van den Pacific in staat van verdediging te brengen. De heer *J. G. B.* bedoelt zijn artikel niet als critiek op onzen Generalen Staf. Om een vuist te kunnen maken, moet men vijf vingers hebben. Waar eenige daartoe ontbreken, is de taak van den Staf zoo moeilijk, dat men slechts kan bewonderen, dat deze nog steeds met zooveel toewijding zich aan die taak zet, welke elk jaar moeilijker wordt.

De harde conclusie voor de Suiker.

De 173 Java-suikerfabrieken hebben een potentieele productie van 3 millioen tons. De rendement-cijfers zijn onder normale omstandigheden eerder stijgend dan dalend. De oogstomvang voor *Java-suiker* moet in zijn afzet minstens een jaar van te voren worden vastgesteld. Ook hierin staat Java ten achter bij haast alle concurreerende productiegebieden. Dit jaar malen slechts 100 fabrieken, het volgend jaar nog niet de helft, het jaar daarop slechts een enkele fabriek. De vooruitzichten houden — n. h. i. van *De Loc.* (28/9, blz. 28 „De conclusie") — zoo goed als geen belofte in, rekenend met de eerste drie of vier jaar. *Mag de suikerindustrie in Nederland zich verheugen in directe en indirecte daadwerkelijke belangstelling der Regeering, in Ned.-Indië is die belangstelling er eene van zeer duren aard;* de industrie is welhaast aan de grens harer belastbaarheid gekomen. De harde waarheid: *the survival of the fittest* leert ons, dat zoolang de potentieele productie van Java onaangetast blijft, de industrie hier in haar geheel daaronder zal te lijden hebben. Een bericht als dat van het Oei-Tiong-Hamconcern, hetwelk twee fabrieken zou hebben willen overbrengen, (inmiddels weerlegd) naar andere productielanden is *de richting waarin de Java-industrie het dient te zoeken.* In de toekomst zal er voor 173 fabrieken in die industrie geen plaats meer zijn, omdat het product dier 173 fabrieken geen afzet meer zal vinden.

De Java-Bode bespreekt de pensioensregeling (26/9 „Eigen schuld", Z.).

Wat Indië en Holland kunnen doen.

Wederom wijst *W. B.* in het *Soer. Hbl.* (29/9, 3de bl. „Kruidnagel") er op, dat Java nog groote hoeveelheden *jute-zakken* uit Calcutta importeert. Deze zakken behooren in een eigen industrie te worden aangemaakt. De *krètèkstrootjes-industrie* is een van de meest prominente bedrijven onder Inheemsche leiding. Het omhulsel der cigaretten bestaat uit het gedroogde schutblad (klobot) van een djagoengkolf, de vulling uit een mélange van Inlandsche tabakssoorten, veelal gesausd. Dit mengsel is steeds voorzien van fijngesneden *kruidnagel*, die niet uit het eigen land wordt betrokken. De *Zanzibar*-kruidnagelen zijn alleen geschikt voor de populaire strootjes. Hoogstens 25 % is afkomstig van Benkoelen, de Molukken en Celebes. De import uit Br.-Oost-Afrika bedroeg in 1930 3.038.292 K.G. ter waarde van *f* 3.397.574; in 1932 2.051.484 K.G. ter waarde van *f* 1.072.260, als gevolg van de depressie. De Engelschen hebben het groote belang van de cultuur ingezien; het product van Wellesley (Malakka) en Penang is superieur aan dat van Zanzibar en maakt te Londen véél hoogere prijzen. In Ned.-Indië mag niet langer gewacht worden met de uitbreiding der kruidnagelcultuur. De Regeering heeft reeds hare instemming betuigd met de in den Volksraad gedane suggesties.

Hollandsche boter heeft *in Ned.-Indië* alleen een kans indien de prijzen minstens even laag en de kwaliteit even goed is als die van de Australische; men is zeer tevreden over de Australische boter en let meer op prijs dan op merk. De Hollandsche boterfabrikanten kunnen thans zeker tegen de Australische concurreeren, omdat er thans in Holland onvoldoende afzetgebied voor de zuivelproducten is. Wil men de Indische markt veroveren, dan moet men desnoods voorloopig van winst afzien. *(Soer. Hbl.* 30/9, 2de bl.).

Den 30sten Sept. werd *de 19de Jaarmarkt te Soerabaja geopend (Soer. Hbl.* 2/10, 4de bl.). De firma Stemmerik & Co. exposeert *de* prachtstof *Long Beach*, welke soepel, waschbaar en koel

in het dragen is en geschikt is voor middag- en avondkleeding. In den stand Linde, Teves en Stokvis zijn interessant en practisch *de Frigidaire-kamer-koelapparaten* voor het koelen van kantoren, woon- en slaapkamers; een aangename, frissche, koele en droge atmosfeer is hiermede te verkrijgen.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers

De Chinees in de desa.

Teekenend voor het besef van oeconomische onmacht tegenover den Chineesch, dat in inheemsche kringen nog altijd leeft, is een beschouwing in het blad „Sipatahoenan" over de beperkende maatregelen met betrekking tot de immigratie van vreemdelingen. Het blad meent dat dergelijke maatregelen eigenlijk geen bijzondere aanbeveling behoeven. Reeds door de intrekking van het passenstelsel in 1912 werd de bevolking voor moeilijkheden geplaatst. Sedert dat tijdstip is de term „tjinamindring" ontstaan en bekend geworden en vanaf dat oogenblik ziet men in de meest afgelegen desa's Chineesche warongs verrijzen, waarin nagenoeg alles waaraan de bevolking behoefte heeft wordt verhandeld en waarvan de houders met hun veel grooter kapitaal dan waarover de Inheemsche kleinhandelaars beschikken en met hun crediet bij grootere toko's van hunne landgenooten, der bevolking als het ware het brood uit den mond nemen. Méér dan een beperking van de immigratie acht het blad noodig; de vestiging van Chineezen en andere vreemdelingen in het binnenland minder gemakkelijk te maken door hun den eisch te stellen dat zij, wanneer zij buiten de steden willen wonen, *f* 50 moeten betalen aan het betrokken regentschap of aan de dessa, waar zij hun tenten zullen opslaan.

„Atjeh-moorden" en onwetendheid.

In het Medan verschijnende inheemsche blad „*Pewarta Deli*" tracht een medewerker een verklaring te geven van de veelvuldige aanslagen op militairen in Atjeh.

Naar zijn oordeel moet de reden van dien haat tegen militairen gezocht worden in de onwetendheid der bevolking. Jonge, ongeschoolde lieden luisteren na hun dagtaak op de akkers naar de verhalen van ouderen over de vroegere Atjeh-oorlogen, over den daarbij betoonden moed van hun voorouders en de vele slachtoffers van den strijd, over ontberingen en vervolgingen door de Compagnie.

In de harten dezer jongelieden, die wegens gebrek aan eenige schoolkennis geen inzicht hebben in wat voor henzelve goed of kwaad is, worden bewust of onbewust aldus gevoelens van haat tegen de militairen gekweekt en aangewakkerd. Daarbij komen dan nog ouderwetsche godsdienstleeraars hun leeren, dat wie in den strijd tegen een ongeloovige komt te vallen, een verblijf in het paradijs tot belooning krijgt.

Alleen onderwijs zal dezen jongelieden kunnen doen inzien, dat het plegen van aanslagen, als door de ouderen en door orthodoxe goeroes — wellicht onbewust — gesuggereerd, verkeerd is. Met het Atjehsche Volksraadslid Teukoe Nja Arif is schrijver van meening, dat de regeering beter doet in Atjeh meer onderwijsgelegenheid te scheppen dan het aantal militaire bivakken te vergrooten.

De reis van Parada Harahap c.s. naar Japan.

De leider van de „*Bintang Timoer*" deelt over zijn voorgenomen reis naar Japan het volgende mede:

„Reeds zeven deelnemers hebben zich tot heden opgegeven om mee te gaan naar Japan. Er zijn drie journalisten onder, een onderwijzer, die ook als caricaturist optreedt, een handelaar uit Batavia en een uit Pekalongan. On-

der die deelnemers bevinden zich 3 Inheemschen uit de Buitengewesten, een uit de Preanger en een uit Midden-Java. Als wij bedenken, dat er toch wel meer personen in Jogja, Solo, Semarang en Soerabaja zijn die wat meer van de wereld willen zien, zooals de heer Djohan Djohor indertijd deed, dan vragen wij ons af, hoe het komt, dat zoo weinig animo van de zijde der jongeren bestaat om aan deze gezelschapsreis deel te nemen.

De leider van dezen trip heeft van de scheepvaartmaatschappij de verzekering gekregen, dat 30 procent reductie zal worden verleend, waardoor een retour eerste klasse op slechts 130 gulden komt te staan.

Een voorloopig programma werd door het Nanyo veem opgesteld, dat als volgt luidt:

1. Reis van Batavia, via Soerabaja en Makassar naar Kobe. Bij aankomst te Kobe wordt het gezelschap door een leider van het Japansche Toeristenbureau ontvangen en een verder programma voor de reis door Japan opgemaakt. Het kantoor van den heer Djohan Djohor in Kobe en dat van den heer Noerdi-Mouri zal in Kobe worden bezocht. Ook wordt een bezoek aan Nara gebracht. In Osaka wordt een kijkje genomen. Een bezoek wordt gebracht een eenige fabrieken aldaar, zooals van de firma Ch. Takeda Ltd. Kyoto wordt bezichtigd evenals Tokio en in Tokio worden verschillende scholen bezocht. Voorts zal men den Miyayima-tempel gaan zien en een bezoek brengen aan de Yawata Imperial Steel Works.

Men keert terug via Formosa en Manilla. De heer Parada Harahap roept verdere deelnemers op.

Adat en politiek.

De *„Bintang Timoer"* herinnert aan een destijds ook telegrafisch gemeld bericht over de arrestatie van jongelieden, onder wie 22 meisjes te Tamiang (Mandailing), die beschuldigd werden van het houden van een politieke bijeenkomst en vestigt thans de aandacht op een mededeeling in de Indische Post, volgens welke het een paar maal zou zijn voorgekomen, dat in een kampong een bijeenkomst, waar zuivere adat-aangelegenheden werden behandeld, in verband met een sterfgeval of trouwpartij, door de politie als politieke vergadering is aangemerkt, omdat er eenige Permi-leden bij zaten.

Naar aanleiding van een en ander zet het blad uiteen, hoe het in Tapanoeli en in de Minangkabau op de Westkust van Sumatra gewoonte is, dat bij belangrijke familiegebeurtenissen, de familie, die veelal uit tientallen gezinnen bestaat, bij elkaar komt ter bespreking van wat er bij dergelijke gelegenheden naar adatgebruik moet worden gedaan, alsook voor de verdeeling van de werkzaamheden. Deze gewoonte, meent het blad, zal den demang en anderen Inheemschen ambtenaren, kinderen van het land, toch niet onbekend zijn?

Het Maleische blad herinnert zich verder in dit verband het door het Bataksche Volksraadslid Soangkoepon geopperde bezwaar tegen het detacheeren in Tapanoeli van veldpolitie-afdeelingen, bestaande uit Javaansche agenten, die de gewoonten van het land niet kennen en onder leiding staan van een Nederlandschen opziener, die een adatbijeenkomst met een politieke vergadering verwart. Te betreuren acht het blad het ook, dat de resident, naar het schijnt, de juiste toedracht van de kwestie niet dadelijk heeft onderkend. Het blad roept de bemiddeling in van het Kantoor voor Inlandsche Zaken, van welk bureau verwacht wordt, dat het op de hoogte is van vorengeschetste adatgebruiken, opdat een eind gemaakt zal worden aan belemmeringen van het adatleven.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht

Koloniaal Tijdschrift.

Het „Koloniaal Tijdschrift" van November publiceert als eerste artikel een studie van de mogelijkheden voor gebruik van vliegtuigen bij oeconomische exploratie op Nieuw-Guinea door dr. W. C. Klein en dr. A. N. J. Thomassen à Thuessink van der Hoop.

Prof. G. Gonggrijp schrijft over munt-correctie voor Indië, een vervolg op zijn artikel Monetaire crisisoorzaken in het October-nummer. Resident Ch. O. van der Plas behandelt: geschillen over meervoudigheid van Vrijdagsdiensten, waarin soms de bestuursambtenaar bemiddelend blijkt te kunnen optreden, indien hij het vertrouwen van partijen heeft verworven. Van E. A. Boerenbeker een stuk: desa-adats; papier en werkelijkheid, waarin hij van verschillende aloude dorpsgebruiken aantoont, dat ze in werkelijkheid niet meer bestaan. De bekende missionaris H. Geurtjens M.S.C. schrijft over zending en volksleven. A. W. de Hare Winkelman geeft een volksverhaal weer over de Marga Sembiring bij de Karo-Bataks.

De Indische Gids.

Uit den inhoud van de Novemberaflevering noemen wij: „Javaansche en Maleische raadselverhalen" door P. de Roo de la Faille. Voorts een artikel: „Bezuiniging op de uitgaven voor het Kon. Ned. Indische Leger" door Ch. Kiès en het vervolgartikel van mr. drs. P. A. F. Blom over onderkenning en beoefening van het adatrecht van Ned.-Indië. De heer M. A. J. Kelling vangt in dit nr. een artikel aan over de mogelijkheid van het instellen van een postchèque-en girodienst in Ned.-Indië. Behalve de gewone rubrieken bevat deze aflevering nog enkele opmerkingen over de pensioenkorting en een beschouwing over het ontwikkelingstempo van Nederlandsch Nieuw Guinee in vergelijking met dat van het Australische gebied, in het bijzonder wat den mijnbouw betreft.

De West-Indische Gids.

Het November-nummer van „De West-Indische Gids" bevat naast de gebruikelijke rubrieken een portret van Suriname's nieuwen gouverneur, prof. mr. J. C. Kielstra en de volgende bijdragen: „Herinneringen aan het oerwoud; uit mijn dagboek van 1921" door L. Junker; „De economische toestand van Suriname" door L. C. Prey; „Vrijheid van drukpers en recht van vergadering" door B. de Gaay Fortman en „De rechtsbedeeling in Curaçao" door mr. W. M. A. Weitjens.

Nederl. Indië Oud en Nieuw.

De November-aflevering is wederom zeer fraai geïllustreerd, o.a. met indrukwekkende foto's van Bali. Uit de collectie van het Koloniaal Instituut zijn o.m. foto's van Balische dansen en lijkverbrandingsceremoniën opgenomen en P. Hofman schrijft over „the enchanted isle". De schilder Th. B. van Lelyveld wijdt een artikel aan het werk, dat Willem Dooyewaard op Bali heeft geschilderd, meerendeels figuur, waarvan karakteristieke voorbeelden worden gegeven. W. H. Wolff vertelt van den vroegeren zeeweg naar Indië.

In de Indische rariteitenkamer van P. B.

wordt de dadap behandeld, een afweer- of beschermingsmiddel, dat bij bepaalde Javaansche groepsdansen wordt gebruikt. Het koor van de Marnix van St. Aldegonde van de Stoomvaart-mij. Nederland, samengesteld uit leden van het civiele personeel, dat er op roemen kan uniek te zijn in de scheepvaartwereld, wordt bij een foto geprezen als een groep energieke, edelmoedige mannen, die ten bate van de crisisslachtoffers in Indische havens concerten geven. Drs. Th. P. Galestin vertelt bij reliefs van den Boroboedoer, de daarop afgebeelde levensgeschiedenis van den Boeddha. Ten slotte iets over Arabische en Ceyloneesche zeilschepen.

De Rijkseenheid.

De aflevering van 1 November opent met een beschouwing over het streven naar „Dominion-status". De beschouwing over de verhouding tusschen het Europeesche en inlandsche bestuur in Ned.-Indië vindt in dit nummer haar slot.

Economisch Weekblad voor Ned.-Indië.

In de aflevering van 12 September schrijft Jhr. Mr. Rengers Hora Siccama over de uitvoering van het economisch werkplan. De crisisinvoer-ordonnantie vormt het onderwerp eener beschouwing van drs. H. J. Broekveldt. Dr. H. C. Prinsen Geerlings schrijft over de voortschrijdende inkrimping van den suikeraanplant op Java.

De Tempelier.

In het nr. van 16 September komt o.m. een artikel voor: „De goede tempelieren en het vraagstuk der narcotica". Het nummer bevat verder verschillende berichten uit den strijd tegen het opiumkwaad.

De Banier.

Het nummer van 21 September drukt de troonrede af en knoopt aan dit staatsstuk beschouwingen vast. Voorts artikelen over „Kerk en Zending" en over de Protestantsche kerk in de Molukken. In het nr. van 28 September komen ook verschillende beschouwingen betreffende het Zendingswerk voor.

De School.

Het nr. van 22 September brengt o.m. een artikel: „Terug naar lager levenspeil". Voorts bevat dit nr. een en ander over de catalogus-commissie. In het nr. van 29 September staat afgedrukt de openingsrede voor de 39ste algemeene vergadering van het N. I. O. G. Voorts bevat dit nr. beschouwingen over de salarissen en de pensioenen.

Orgaan Ned.-I. Plantersbond.

In het nr. van 23 September komt o.m. de kwestie van de vertegenwoordiging in Holland ter sprake. In het nr. van 30 September wor-

den salaris- en pensioenaangelegenheden behandeld.

Onze Overzeesche Gewesten.

In de editie van 5 November wordt de kwestie der legerreorganisatie in Indië aan een beschouwing onderworpen.

De Indische Verlofganger.

Het nr. van 27 October bevat, behalve vereenigings-berichten, o.m. een bijdrage van Arthur van Schendel en de wekelijksche causerie van Melis Stoke, ditmaal over zakelijke overheids-exploitatie (P. T. T.-aangelegenheden).

Het Mulo.

De 3 Oct.-aflevering brengt in hoofdzaak salaris-beschouwingen.

De Huisvrouw in Indië.

De October-aflevering bevat wederom verschillende nuttige wenken voor de huisvrouw, o.a. over hygiëne, verzorging van zieke kinderen, de dagelijksche verzorging van huisdieren, etc.

De Stuw.

De 1 October-aflevering brengt aanteekeningen o.a. over de handelspolitiek en over het Binnenlandsch Bestuur.

Landbouw en Veeteelt.

In het nr. van 30 September heeft de Pasar-Gambir-Pluimveetentoonstelling nog eens de aandacht. Voorts een en ander over rashonden in Indië.

Pharmaceutisch Tijdschrift voor Ned.-Indië.

De October-aflevering brengt het vervolg van de studie van dr. M. Duyster over onderzoekingsmethoden voor het opsporen en reconstrueeren van strafbare feiten (bloedsporen). Ir. F. J. H. Davis schrijft in dit nr. over Kosmische stralen.

Onze Stem.

In het nr. van 22 September komt o.m. een artikel voor over klein land- en tuinbouw en kolonisatie. Uit het nr. van 29 September noteeren wij: „De pensioenkorting in den Volksraad". Voorts een en ander over het bezoek van den G. G. aan de Giesting.

Mededeelingen van de Handelsvereeniging te Medan.

In het nr. van 30 September wordt de rubberpositie in het eerste halfjaar van 1933 behandeld.

Nederlandsch-Indië.

In het nr. van 1 September komt o.m. voor een artikel: „Indië's eerste schrede naar den weg van sociale verzekering." Voorts noemen wij uit den inhoud een artikel: „Belasting, begrooting en conjunctuur."

Suriname

Herrnhutter Zendingsjubileum.

In de Duinoordkerk zullen twee Herrnhutteravonden worden belegd op 13 en 14 November a.s. (Adriaan Goekooplaan om 8 uur). Op 13 Nov. zal de zendingsdirector van het Zeister-Zendingsgenootschap ds. H. Steinberg spreken, toegelicht door lichtbeelden en zal een rolprent worden afgedraaid. Op den 14den zal de zendeling P. M. Legêne spreken, eveneens met lichtbeelden en film. De Surinamer Doth zal Negerengelsche liederen zingen. De toegang is vrij. Een vrijwillige feestgave is welkom.

Piauw.

De Stephanloterij in piauwvorm welke tot eind September goedkeuring had is verlengd.

De oorspronkelijke vergunning om een kwartjesloterij aan te leggen, werd verleend voor 5 jaar.

Daarna werd de zaak omgezet in piauw.

Van de oorspronkelijke vergunning verstreken reeds 1½ jaar.

De vergunning voor piauw werd telkens slechts voor enkele maanden verleend, doch nu werd zij plotseling toegekend voor den overigen duur van den vergunningstermijn, d. i. voor 3½ jaar.

Hindostaansch Weeshuis.

In Augustus heeft de eerste steenlegging plaats gehad van het Arisch weeshuis in de Wanicastraat. De gouverneur legde de eerste steen in tegenwoordigheid van enkele autoriteiten en vooraanstaande Hindostani. Binnen enkele maanden hoopt men het weeshuis in gebruik te kunnen nemen.

Rijpere jeugd.

Binnenkort wordt het eerste nummer verwacht van een blad, dat vanwege de Rijpere Jeugd zal worden uitgegeven, onder leiding van den heer J. R. Sleur. Het zal voorloopig 2 malen in de maand verschijnen.

Curaçao

Curaçao en de Hydra.

„Hydra" is de naam eener Haagsche natuurhistorische vereeniging van H. B. S.-ers en oud-H. B. S.-ers, misschien ook van leerlingen en oud-leerlingen van andere onderwijsinrichtingen. Deze vereeniging heeft van 28 Oct. tot 1 November — in de Herfstvacantie, denken wij — een West-Indische tentoonstelling ingericht in het gymnastieklokaal der H. B. S. aan de 3de Van den Boschstraat in Den Haag. Wij hebben des Maandagmiddags aan deze tentoonstelling een bezoek gebracht om er, natuurlijk alleen wat het Curaçaosche gedeelte betreft, hier iets van te kunnen vertellen.

Het was een alleraardigste tentoonstelling, hoofdzakelijk op het gebied van de flora en de geologie. Prof. Grutterink had uit Delft een prachtige verzameling mineralen ingezonden, de heer Verbeek Wolthuys uit Voorburg heel mooie succulenten, dr. Van der Sleen koralen en schelpen. Bijzonder trof ons de inzending van den heer Hummelinck uit Utrecht, die in natura verslag deed van het werk der expeditie-Rutten met een mooie kaart van het bewerkte gedeelte van Curaçao, waarop de vindplaatsen duidelijk waren aangegeven; de „verrückte Sack" ontbrak niet, en in de gids der tentoonstelling had deze ijverige natuurvorscher een chronologisch literatuuroverzicht betreffende het natuurwetenschappelijk onderzoek der Curaçaosche eilanden gegeven. Vermelding verdient zeker ook de inzending van den heer Henriquez, den directeur van den Openbaren gezondheidsdienst in Curaçao: een ei van een totékki en een van een struisvogel naast elkaar, een plank en een dwarse doorsnede van een cactusstam met enkele voorwerpen van cactushout.

Wij hebben het ons alles laten toonen en vertellen door een vriendelijken gids, die goed op de hoogte bleek, en ons heel wat nieuws wist mee te deelen.

Er was ook een en ander op terreinen, dat niet bepaald tot het studieveld der „Hydra" behoorden: een aardig overzicht van bestuursinrichting en rechtsbedeeling, met Kikkerts bekende beeltenis in kleuren aan den kop, een inzending van de K. N. S. M., postzegels van „Koloniën", een *Amigoe di Curaçao* en eenige boeken over Curaçao. Over het algemeen was dit gedeelte der tentoonstelling minder uitgewerkt voor Curaçao dan voor Suriname. Maar wij troostten ons met de mededeeling van onzen gids, dat er in 1934 een tentoonstelling „alleen van Curaçao" komt bij de herdenking 1634—1934.

Het zal schrijver dezes aangenaam zijn als hij dan zijn dankbaarheid voor het nu genotene mag toonen door daar menig Hydra-ist ten gids te zijn.

De middelen.

Telegrafisch zijn reeds de cijfers over de eerste maanden van 1933 bekend geworden: de ontvangsten bedroegen ƒ 4.892.000,—, bij 9/12 der raming ad ƒ 4.926.000,—.

De psychiater.

Het verluidde den laatsten tijd, dat het gouvernement overeenkomstig de desbetreffende besprekingen bij de laatste begrootingsbehandeling op zoek was naar een psychiater voor de krankzinnigenverpleging. Thans blijkt, dat met deze betrekking zal worden belast de officier van gezondheid van het N. I. leger dr. H. J. A. van Lienden, die daartoe voor ten hoogste 5 jaren bij de troepen in Curaçao zal worden gedetacheerd.

Kamer van Koophandel.

Verschenen is het verslag over 1932, waaruit wij wellicht af en toe nog wel eens iets zullen aanhalen.

Uit den Verren Vreemde

Palestina.

Tot de mandaat-gebieden, die den uitverkoren mandataris veel ongenoegen bezorgen, behoort Palestina.

Heilig land voor Christen, Israëliet en Mohammedaan, stond het onder Turksche vlag, toen de groote oorlog kwam, die er deze vlag deed strijken. Engeland ambieerde en kreeg van den Volkenbond het mandaat over het landdat behoorde tot die van welke verwacht werd,

dat zij na korten tijd een zelfstandig staatsbestuur zouden kunnen krijgen.

Engeland had met dit gebied iets bijzonders voor. Sedert jaren en jaren werden de Joden in verschillende landen zoo behandeld, dat zij met tienduizenden uitweken, elders een nieuw bestaan en een nieuw vaderland zoekend. In die nieuwe gebieden, vooral van N. en Z. Amerika, waren zij ook niet overal en vooral niet in zoo groot aantal welkom. De gedachte was geopperd hen weer terug te brengen tot het oude land der Joden, in Palestina. In Engeland had die gedachte aanhang gevonden. Zij werd als een belofte door Balfour in het vooruitzicht gesteld. Toen, bij het opstellen der vredesregeling in Versailles, de verdeeling der voormalige Ottomanische landen over verschillende mogendheden, in den vorm van Volkenbondsmandaatgebieden, aan de beurt kwam, meende Engeland de kans gunstig om nu aan de Jodenvervolgingen haar hatelijk karakter te ontnemen, door den stroom der uitwijkenden naar Palestina te leiden, waar de Jood weer een eigen nationaal tehuis zou vinden. Engeland aanvaardde het mandaat in 1918 dus met werkelijk goede bedoelingen.

Het heeft de organisatie van dit Jodentehuis ook geenszins zonder succes aangevat. Tot zekere hoogte is het welslagen zelfs juist een der oorzaken van de moeilijkheden geworden waarin de mandataris gewikkeld werd, zooals wij aanstonds zullen zien.

De eerste Hooge Britsche commissaris was een Israëliet, Sir Herbert Samuel. Palestina had een gemengde bevolking, waarin de meest uiteenloopende godsdiensten vrij vreedzaam samen woonden en zich in de vereering van de voor allen heilige plaatsen zonder grievende botsingen naar elkander schikten. Maar met dit al waren, over het geheele land genomen, de Arabieren toch verreweg het meest talrijk, en de Turksche overheid had zich als de feitelijke gezagsvoerster regelend laten gelden. Nu kwam de Britsche autoriteit hiervoor in de plaats en voor de Joden werd meer ruimte, in aantal en beweging, gevraagd. Dit geschiedde met veel tact. Palestina had, en heeft nog, uitgestrekte terreinen, die niet ontgonnen waren en waarvan de Arabieren ook niets wisten te maken. Van deze werden er tot exploitatie-velden gekozen voor de immigranten, die er inderdaad vruchtbare akkers van wisten te maken. Vooral sinaasappel-tuinen bleken heel productief. Om dit resultaat in korten tijd en op groote schaal te bereiken, zijn enorme sommen noodig geweest en heeft de officieele organisatie krachtig hulp verleend. De toeloop van Joden uit het buitenland was groot en is dit gebleven, hetgeen ook overeenkomstig de bedoeling is. Werkeloosheid bestaat er niet.

Maar het mag niemand goed gaan, zonder naijver op te wekken. De Arabieren vonden de opkomst van die vreemdelingenkoloniën in 't geheel niet naar hun zin. 't Was, volgens hen, dan toch Arabischen grond, die weggeschonken werd, nadat deze met vreemd kapitaal waardevol was gemaakt. Er zit hierin ook naijver van den gemakzuchtigen Oostersch aangelegde tot den ijverigen Jood, die hoopt hier een nieuw bestaan te bemachtigen. De Joden kregen ook burgerschapsrechten. In de vertegenwoordigende lichamen kregen zij hun plaats; en hun aantal groeide.

De Joden zelf brachten ook moeilijkheden. De orthodoxen onder hen eischten voor zich voorrechten op in de nieuwe nationale gemeenschap. De tegenstelling tusschen Zionist en Jood heeft aan de Britsche leiding nu en dan meer moeilijkheden bezorgd dan die tusschen andere verschillende groepen.

Opvolgers van Sir Samuel richtten zich weer meer naar de Arabische- dan naar de Joodsche wenschen.

De goede geest is sedert lang in Palestina zoek. Bekend is b.v. hoe enkele jaren geleden botsingen ontstonden bij de heilige plaatsen (o.a. bij den muur der klachten). De oneenigheid tusschen de Joden onderling deed zich verder voelen tot vèr buiten Palestina. De mandaat-commissie van den Volkenbond slaagde er evenmin als de Britsche autoriteit in de gemoederen tot rust te brengen. En steeds bleven er nog maar scheepsladingen Joodsche immigranten aankomen. Het toegelaten cijfer is 5500 per half jaar. Zeker heeft de Duitsche anti-Joden-politiek nog ingewerkt op de stemming in Palestina. In 't nu afgeloopen jaar werd 't toegestane cijfer met 4000 overschreden!

De gebeurtenissen van het oogenblik samenvattend in een kort overzicht, kunnen wij dit verloop geven:

Nadat in de voorafgaande dagen eenige uitingen van ontevredenheid ter kennis waren gekomen van den Hoogen commisaris Luit. Gen. Sir Arthur Wauchope vaardigde deze een verbod van samenscholen uit, dat den 27en October te Jaffa overschreden werd. De uit de moskee komende menigte trad tegen de politie op. Er vielen slagen, schoten, gewonden, dooden.

Dit heeft protesten, sympathie-betuigingen uitgelokt in verschillende plaatsen: Jeruzalem, Haïfa, Nabloes, Hebron, Nazareth, tot in Damascus in 't onder Fransch mandaat staande Syrië. De staat van beleg is afgekondigd, de Hooge commissaris heeft hierdoor vrijwel dictatoriale macht. De uitingen zijn, met kleine afwisselingen, overal zoowat dezelfde. De protesten gaan meer tegen het Engelsche bestuur, dat de Joden binnen haalt en hun land geeft, dan tegen de Joden zelf, toch zijn deze geenszins gerust. Stakingen, ook door de Arabische pers, winkelsluiting, verzet. Protesten van hooge persoonlijkheden, liga's, organisaties.

De overheid slaagde er tot nu toe in den toestand te beheerschen zonder ingrijpen van de gewapende macht, maar uit Egypte is toch versterking aangevraagd.

Den 31en October moest de nieuwe, groote haven te Haïfa geopend worden. Dit zou eerst als een groote gebeurtenis gevierd worden. De officieele plechtigheid heeft zich nu aan boord van een oorlogsbodem afgespeeld. De Hooge commissaris en de Minister van Koloniën, Sir Ph. C. Lister, hebben voor die gelegenheid redevoeringen gehouden waarbij het nieuwe groote werk allen als symbool is voorgehouden van vereend, vredelievend samenwerken. Maar 't is nog te betwijfelen of de tot verzet-gezinde Arabieren voor die taal ontvankelijk zullen blijken.

Uiterlijk is 't rustig, maar onder sterken dwang.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

Met het Bestuur van de Verg. voor Vreemdelingen Verkeer te Haarlem werd een overeenkomst getroffen, waardoor het Informatie Bureau van deze Vereeniging aan het Stationsplein meer nog dan reeds het geval was, zal ten dienste staan van leden der Vereeniging Oost en West en van Indische Verlofgangers en repatrieerenden in het algemeen.

Alle inlichtingen worden gratis gegeven.

Afdeeling Groningen e. o.

Dinsdagavond 31 Oct. j.l. heeft Dr. A. C. Kruyt ons winterprogramma geopend met een voordracht over: „Geest en Humor van een Natuurvolk" (Toradja's).

Nadat de voorzitter, Jhr. Mr. W. W. Feith, de bijeenkomst met een woord van welkom tot de bezoekers, die in zeer grooten getale waren opgekomen, geopend en den spreker had ingeleid, vertelde deze op onderhoudende wijze van de bewoners van Midden-Celebes, de Toradja's, een natuurvolk, dat uit verschillende menschenrassen is opgebouwd, wat aan de zeer uiteenloopende typen nog duidelijk te zien is. Spreker schetste, hoe dit volk, dat bij de komst der Zending nog op een laag peil van ontwikkeling stond, geenszins van geest en humor is ontbloot en hij gaf treffende voorbeelden van gevatheid en psychologisch inzicht, die men bij deze primitieve, ongeletterde menschen niet zou verwachten. Het schijnt, dat hun vernuft in bepaalde richting werd geschept door den drang om in de kleine dorpsgemeenschap zoo veel mogelijk te beteekenen.

Na de pauze vertoonde spreker een serie lantaarnplaten, die het gehoor een inzicht gaven in de rassentypen onder de Toradja's, omtrent de gesteldheid van het land, waarin zij wonen, hun rijstbouw, hun oogstceremoniën en doodencultus.

Een warm applaus bewees den spreker, hoe men zijn voordracht op prijs had gesteld.

Vermeld mag worden, dat de Rector Magnificus der Gron. Universiteit en enkele andere hoogleeraren van hun gewaardeerde belangstelling blijk gaven.

Tot de aanwezige niet-leden richtte de voorzitter de aansporing om tot „Oost en West" toe te treden. De tijdsomstandigheden nopen de deelen van den Nederlandschen Staat steeds meer om nauwer contact te zoeken. Dagelijks worden we overstroomd met circulaires die aandringen toe te treden tot vereenigingen van Hollanders en Vreemdelingen, doch waarvan wij de Nederlandsche onderteekenaren tevergeefs in onze ledenlijst zoeken. Laat men niet vergeten, dat vóór al die „alliances" de band tusschen Nederland en Oost en West dient te worden aangehaald. De leden wekte hij op om hun uiterste best te doen om nieuwe leden of begunstigers aan te brengen.

Gewijzigd bericht.

Vrijdag 24 Nov. e.k. des n.m. 8 uur zal *Dr. I. van Hinte* voor het Kon. Ned. Aardrijksk. Gen. in „de Harmonie" te Groningen een lezing houden over „Nederlandsche Landverhuizers in de Vereen. Staten van N. Amerika in de 19e en 20e eeuw (met lichtbeelden)".

Leden van „Oost en West" vrijen toegang.

Lezing van den heer *K. van der Veer* op Dinsdag 21 Nov. e.k. n.m. 8 uur in „De Harmonie" te Groningen.

Onderwerp: *„Het Leven in de Desa"*. Met lichtbeelden.

Leden met één huisgen. vrijen toegang. Nietleden *f* 1,—. Scholieren *f* 0,50.

Afdeeling Amsterdam.

Celebes-avond in het Koloniaal Instituut.

Naar wij vernemen zal op den 5en filmavond, georganiseerd door het Comité voor Filmavonden en Uitvoeringen ten bate van het Genootschap „Liefdadigheid naar Vermogen" op Woensdag 22 November, des avonds om 8 uur in de Aula van het Koloniaal Instituut, de Celebes-film worden vertoond, getiteld „Naar het land der Boegineezen, Makassaren en Toradja's". Deze film, die wordt ingeleid door den Heer J. Tideman, Oud-Gouverneur der Molukken en Oud-Controleur van Celebes, bestaat uit 4 deelen. In het eerste deel maakt men kennis met de zeden en gebruiken van de bewoners van het oude rijk van Gowa, de oudste beschaving op Celebes. Het tweede deel doet ons o.m. een Boegineesch huwelijk bijwonen, met alle plechtigheden daaraan verbonden. Het derde deel is in hoofdzaak gewijd aan het leven en de zeer eigenaardige zeden, met hun primitieven doodendienst, der Zuidelijke Toradja's, terwijl het vierde deel een compleet beeld geeft van de plechtige inhuldiging van den Rijksbestuurder, den vorst van Boné, door den Gouverneur van Celebes. De film wordt muzikaal geïllustreerd door het strijkje-Moscoviter. De netto-opbrengst van dezen filmavond is bestemd voor het Kleeding Comité L. N. V.

Toegangsbewijzen kunnen, uitsluitend schriftelijk, worden aangevraagd bij het Lid van het Comité, den Heer Cas Helwes, Spuistraat 318 I, te Amsterdam C.